

FİNANS

STRATEJİK FİNANSAL YÖNETİMİNDE TEMİNAT MEKTUPLARI VE TEMİNAT (STANDBY) AKREDİTİFLERİNİN ROLÜ

Geliş Tarihi:21.01.2019

Kabul Tarihi:01.03.2019

Yurdagül MERAL¹

ORCID: 0000-0001-9244-1994

ÖZ

Her geçen gün artan küresel rekabetin sonucu olarak stratejik finansal yönetimin önemi de artmıştır. Bu çalışmada, uluslararası ticaretin finansmanında çok önemli bir rolü olan teminat mektupları ve teminat akreditifleri incelenmiştir. Teminat mektupları ve teminat akreditif türleri açıklanmıştır. Teminat mektupları ve teminat akreditifleri farklı uluslararası kurallara tabi olup, söz konusu uluslararası kurallar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar açıklanmıştır. Teminat mektubu veya teminat akreditifi kullanımı arasındaki uygulamada farklılıklar, hangisinin, ne zaman kullanılması gerektiği ve uluslararası ticarete karşılaşılan olası riskler ve teminat mektupları ve teminat akreditiflerinin kullanımında nelere dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak teminat mektubu veya teminat (standby) akreditifin her ikisinin de kullanılabileceği, önemli olan uluslararası ticaret risklerinin azaltılması için tüm tarafları koruyan ICC Uluslararası Kurallarına uygun olarak süreçlerin yönetilmesidir.

Anahtar Kelimeler: *Stratejik Finans Yönetimi, Teminat Mektupları, Teminat (Standby) Akreditifleri, Kontrgaranti, Teyitli Teminat Akreditifi*

FINANCE

STRATEGIC FINANCE MANAGEMENT AND ROLE OF LETTERS OF GUARANTEES AND STANDBY LETTERS OF CREDIT

ABSTRACT

With the increasing of global competition the importance of strategic management of finance has also increased. The letter of guarantees and standby letter of credits which have an important role in international trade have been investigated in this study. The types of letter of guarantees and standby letter of credits are defined. Letter of guarantees and standby letter of credits are subject to different international rules. The differences and similarities between international rules of letter of guarantees and standby letter of credits are defined. The difference between letter of guarantees and standby letter of credits processes are explained. The potential risks of international trade and the points to be taken into consideration while using letter of guarantees and standby letter of credits are defined. As a result, both letters of guarantee and standby letters of credit can be used, as long as the process is managed under protection of ICC international rules, which protects all parties.

Key Words: *Strategic Finance Management, Letters of Guarantee, Standby Letters of Credit, CounterGuarantees, Counter-Standby, Confirmed Standby Letter of Credit*

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi İYBF Uluslararası Ticaret ve Finans Bölümü, ymeral@medipol.edu.tr

1. GİRİŞ

Uluslararası ticaretin yaygınlaştırılmasında her ülke mevzuatının farklı olması nedeniyle tüm ülkeler tarafından kabul görecektir standart kuralların oluşturulması için çaba gösteren önemli uluslararası kurumlardan birisi olan yerel ticaret odalarından oluşan, Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan garanti mektupları ve teminat akreditifleri için de standart kuralların oluşturulması ve kullanılması için çaba göstermektedir. Zorunlu olmayıp, gönüllü kabule yönelik konulan kurallar uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılmaktadır, bunun en önemli nedeni farklı ülke yasalarına tabi iki farklı ülke arasında gerçekleştirilen uluslararası ticarete anlaşmazlık halinde iki ülkenin yerel mahkemelerinde çok uzun sürecektir bir süreç ve daha düşük maliyetle sorunların çözümüne yönelik olmasıdır. Milletlerarası Ticaret Odasının en yaygın bilinen kuralları sözleşme şartlarına ilgi tutan Incoterms (ICC Incoterms, 2010), Akreditiflere ilişkin Kurallar-UCP 600 (ICC UCP600, 2007), vesaik karşılığı ödeme işlemlerinde kullanılan 522 sayılı Tahsiller için Yeknesak Kurallar (ICC 522, 1996) sayılabilir. Teminat mektupları ile ilgili uluslararası kuralları akreditif, tahsil veya Incoterms kuralları kadar yaygınlaşmamıştır. Bunun başlıca nedeni ülkelerin yerel yasalarında göreceli olarak yeni bir uygulama olan uluslararası ticaret akreditif ve tahsil işlemleri ile ilgili kuralların olmayışı ancak aksine ülkelerin yerel yasalarının ise teminat mektuplarını kapsayacak düzenlemeleri olmasıdır. Nitekim bu nedenle ICC 458 sayılı Talep Garantileri kuralları güncellenerek 758 sayılı Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar yayınlanmış ve Teminat Akreditifleri ile ilgili olarak ise 1999'da Uluslararası Teminat Akreditifi Uygulamaları (ICC, 1999:1) yayınlanmıştır.

Teminat mektupları ve teminat akreditifleri farklı uluslararası kurallara tabidir. Teminat mektupları URDG 758 kurallarına, teminat akreditifleri ise UCP600 ve ISP98 kurallarına tabi olarak düzenlenebilir. Düzenlenen her teminat mektubu veya teminat akreditifi hani kurallara tabi olduğunu belirtmelidir. Her ne kadar kurallar birbirine benziyor gibi görünse de uygulamada farklılık göstermektedir. Farklılıklar, farklı taahhütleri kapsamaktadır. Taahhüdün nasıl isimlendirdiği o kadar önemli değildir. Yani teminat akreditifi (standby akreditif), garanti mektubu, teminat mektubu, talep garantisi, akreditif vb. nasıl isimlendirildiği önemli olmayıp, hangi kurallara tabi olduğu önem taşımaktadır (Byrne, 2014:5). Bu nedenle hangi kurallara tabi olarak düzenlendiğinin teminat mektubu üzerinde belirtilmesi çok önemlidir.

2. TEMİNAT (STANDBY) AKREDİTİFLERİ

Teminat akreditifleri ise Milletlerarası Ticaret Odası, 590 sayılı Uluslararası Teminat Akreditifi Uygulamaları-ISP98 (ICC ISP98, 1999) kurallarına ve Akreditiflere ilişkin Kurallar UCP 600'e (ICC 600, 2007) tabi olarak düzenlenebilmektedir.

Ticari akreditifler (commercial letter of credit) uluslararası ticarete mal ve hizmet alışverişinde kullanılan bir ödeme yöntemidir. Kısaca ithalatçının, bankası aracılığı ile ihracatçının bankasına gönderdiği şartlı bir ödeme emridir. İhracatçının elinde akreditif şartlarını yerine getirdiği ve şart koşulan uygun belgelerin akreditifi açan

bankaya ibraz edilmesi halinde akreditifi açan bankanın ithalatçıdan bağımsız olarak ödemekle yükümlü olduğu bir ödeme şeklidir. Başka bir deyişle ihracatçının şartlarını yerine getirmesi halinde bankanın ihracatçının sattığı mal ve hizmet bedelini ödeme taahhüdünü yerine getireceği bir ödeme aracıdır.

Teminat akreditifi ise ticari akreditiflerin kapsadığı mal ve hizmet satış bedelinin ödenmesi dahil her türlü taahhüdün yerine getirilmemesi halinde teminat akreditif şartları gereği ödeme yapılacağını taahhüt eder. Ticari akreditiflerin aksine lehdar/ihracatçı amirin (ithalatçının) örneğin yükleme yapılmasına rağmen ödeme şartlarını yerine getirmediğini beyan ederek, teminat akreditifi kapsamında ödeme yapılmasını talep eder. Teminat (standby akreditif) akreditifleri, teminat mektupları hükmünde olduğundan, ‘Teminat Akreditifleri’ olarak tanımlanmaktadır. Özetle teminat akreditifleri şartların yerine getirilmemesi durumunda, ticari akreditif ise şartların yerine getirilmesi durumunda ödeme taahhüdünün yapılacağını bankalar tarafından taahhüt edilmesidir.

Amerikan bankalarının geçmişte teminat mektubu yerine teminat (standby) akreditifi açmak zorunda olmaları nedeniyle kullanılan teminat akreditifleri, her ne kadar artık Amerikan bankaları teminat mektubu düzenleyebilse de yerel ülke yasalarına göre daha pratik ve kapsamlı olduğu için uluslararası ticarete sık kullanılmaktadır. 1999’da teminat (standby) akreditiflerinin, ticari akreditiflere oranı beş kat daha fazla olmuştur (United Nations Commission on International Trade Law, 2000:579), bu nedenle ICC’nin Akreditiflere ilişkin Kurallarına tabi olarak da açılabilse de, ICC tarafından Teminat Akreditiflerine özel olarak Uluslararası Teminat Akreditifi Uygulamaları ISP98 1999 yılında yayınlanarak, yürürlüğe girmiştir.

2.1. Kontrgaranti Olarak Açılan Teminat (Standby) Akreditifleri (Counter Standby)

Ticari akreditif uygulamalarında, çok sık kullanılan yani teyitli olarak açılması talep edilen akreditiflerde, lehdar yani ihracatçı, ithalatçının bankasına veya ülkesine güvenmeyerek, ödeme taahhüdünün kendi ülkesindeki bir banka tarafından verilmesi talebinde bulunabilir. Bu durumda, akreditifi açan banka dışında bir bankanın ki uygulamada genellikle ihracatçının ülkesindeki kendi bankasının ithalatçının bankası tarafından açılan akreditife kendi teyidini eklemesi talebini olumlu karşılaması durumunda yani akreditifi açan bankanın ve ithalatçının ülke riskini alması durumunda açılan ticari akreditife teyidini ekleyerek, sadece posta görevini yapan ihbar banka konumundan teyit bankasına dönüşerek akreditif şartlarına uyulması durumunda ve akreditifte şart koşulan uygun görülen belgelerin ibrazında ihracatçıya ödeme taahhüdünde bulunması halinde teyitli (confirmed commercial letter of credit/commercial documentary credit) ticari akreditif olarak tanımlanmaktadır. Benzer şekilde teminat (standby) akreditiflerinde de açılacak teminat (standby) akreditifine, açan banka dışında genellikle muhatabın ülkesindeki ikinci bir banka teyidini ekleyebilir.

Ancak özellikle uluslararası kamu ihalelerinde, akreditifin teyidi yerine, o ülke yasalarına uygun, genellikle yerel bir bankadan, yerel dil de düzenlenmiş, standart bağımsız bir teminat mektubu talep edilmektedir. Bu durumda amir bankanın açacağı teminat (standby) akreditifinde, muhatap olan kamu kurumu veya lehdar firmaya hitaben talep edilen mektubun düzenlenmesi için talimat vermesi (counter standby) yani kontrgaranti olarak açılan teminat (standby) akreditifi düzenleyerek göndermesi gerekmektedir. Kontrgaranti olarak açılan teminat (counter standby) akreditifi karşılığı, yani teminat yerine kontrgaranti olarak açılan teminat akreditifini (counter standby) alan yerel banka, amir banka ve amir banka ülkesinin riskini alarak, muhatap kamu kurumuna hitaben, yerel standart formda teminat mektubunu düzenleyecektir. Böylece genellikle uluslararası kamu ihalelerinde yasal zorunluluk olan yerel standart teminat mektubunu düzenlemek için yerel banka kendi lehine kontrgaranti olarak açılan (counter-standby) teminat akreditifini teminat olarak alarak, kendi bağımsız, standart teminat mektubunu düzenler. Söz konusu mektubun tazmin talebinde ise ödeme yaparken, kontrgaranti olarak açılan (counter-standby) teminat akreditifini açan amir bankadan söz konusu bedeli talep ederek, ödemeyi yapabilecektir.

3. TEMİNAT MEKTUPLARI

Uluslararası ticareti yerel ticaretten ayıran önemli özelliklerinden birisi de risk faktörüdür. Uluslararası ticarete karşılaşılan risklerin en aza indergenmesi yöntemlerinden birisi de teminat mektuplarıdır. Alıcı ve satıcının, farklı yasalara tabi iki farklı ülkede bulunduğunun da göz önünde tutularak, karşılıklı olarak risklerin değerlendirilerek, süreci nasıl yönetecekleri önem taşımaktadır. Ticarete, alıcı bir an önce mal/hizmetin eline geçmesi isterken satıcı da bir an önce sattığı/satacağı mal/hizmetin bedelini tahsil etmek istemektedir. Bu noktada her iki tarafında karşılaşılabileceği riskleri azaltan veya önleyen unsur teminat mektuplarıdır. Örneğin ihracatçının/satıcının mal bedelini peşin aldıktan sonra malı yüklemek istediği durumda, ithalatçının mal/hizmet bedelini göndermeden önce avans teminat mektubu/teminat (standby) akreditifi talep etmesi gerekecektir. Keza tam tersi durumda yani ithalatçının malları teslim aldıktan sonra anlaştıkları ileri tarihteki bir vadede ödeme yapmak istemesi durumunda ise bu kez ihracatçının, ithalatçıdan, vadede ödeme yapmaması durumunda, ödemenin bir banka tarafından yapılacağının taahhüt edilmesi için ödeme garanti mektubu talep edilmesi olası riskleri önleyebilecektir. Garanti mektupları, kısa, basit, banka veya diğer finansal kurumlar tarafından düzenlenen, garanti vadesi içinde, ilk yazılı talepte ödemeyi taahhüt eden belgelerdir (O'Donovan, J., and Phillips J.C., 2003:525).

Teminat mektupları, ICC'nin URDG 758 (ICC Publication No. 758, 2010:27) sayılı kurallarına tabi olarak açılabilir. ICC tarafından İngilizce orjinalinde ilgili yayın 'Guide to ICC Uniform Rules for *Demand Guarantees* (URDG 758)' olarak yayınlanmış olmasına karşın, ICC-Türkiye tarafından Türkçeye, Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar (URDG 758) olarak çevrilmiştir. Her ne kadar İngilizce'de 'Demand Guarantees' Türkçe karşılığı 'Talep Garantileri' olmakla birlikte, 'Talep Garantileri' yerine ülkemizde 'Teminat Mektubu' terimi kullanıldığından, keza ülkemizde de bir teminat mektubunun ödenebilmesi için garantinin lehtarının (yani

muhatap), satıcı veya yüklenicinin yükümlülüğünü yerine getirmediğinde tazmin talebini imzalı yazılı beyan ile garantör bankaya iletmektedir. Bu nedenle, ‘Talep Garantileri’ yerine teminat mektubu veya garanti mektubu terimleri kullanılmaktadır.

Teminat mektupları/teminat (standby) akreditifler türleri geçici, kati, avans ve serbest olarak gruplandırılabilir. Bu teminat mektuplarının hepsi iki şekilde düzenlenebilmektedir.

3.1. Direkt Garanti Mektupları/ Direkt Teminat (Standby) Akreditifleri

Direkt garanti mektupları/direkt teminat (standby) akreditif işlemlerinde örneğin ihracatçının mal bedelini peşin talep etmesi durumunda, ihracatçının bankası tarafından, ihracatçıdan gerekli teminatları alarak, direkt ithalatçıya hitaben düzenlenecek ‘avans garanti mektubunda’ ihracatçının bankası, ithalatçının peşin ödeyeceği tutarı, ihracatçının malları yüklememesi ve peşin ödenen bedeli de geri ödememesi durumunda ihracatçının bankasının ödeme taahhütünde bulunduğu garanti mektuplarıdır.

Bu süreçte birbirinden bağımsız üç farklı sözleşme bulunmaktadır.

1. İthalatçı ve ihracatçı arasında,
2. İhracatçı ve ihracatçının bankası arasında (ihracatçı ve ihracatçının bankasının düzenleyeceği avans teminat mektubu ile ilgili)
3. İhracatçının bankası ve ithalatçı arasında (ihracatçının bankasının, ithalatçıya hitaben düzenleyeceği yükleme yapılmaması ve peşin ödemenin geri ödenmemesi halinde ödeme yapacağını taahhüt eden avans teminat mektubu nedeniyle)

3.2. Kontrgaranti/ İndirekt Garanti Mektupları/ Kontr Standby/İndirekt Teminat (Standby) Akreditifleri

İndirekt garanti mektupları/indirekt teminat (standby) akreditiflerde ise yine ihracatçının talebi ile ithalatçının peşin ödeme yapmak zorunda olması halinde, indirekt garanti mektubu bu kez ithalatçının kendi bankası tarafından sağlanmaktadır. İhracatçının bankası, ithalatçının bankasına kontrgaranti göndererek, ithalatçının ihracatçıya peşin ödeme yapması durumunda, ihracatçının malları yüklememesi ve peşin ödemeyi de geri ödememesi durumunda, ihracatçının bankası olarak kendisinin ithalatçıya ödemeyi taahhüt ettiğini belirten kontrgarantiyi gönderir. İhracatçının bankasının gönderdiği indirekt/kontrgarantiye istinaden, ithalatçının bankası ithalatçıya ödemeyi-ihracatçının malları yüklememesi ve peşin ödenen tutarı ödememesi halinde-ödemeyi taahhüt etmesidir.

Bu süreçte ise birbirinden bağımsız dört farklı sözleşme bulunmaktadır.

1. İthalatçı ve ihracatçı arasındaki sözleşme
2. İhracatçı ve bankası arasında ithalatçının bankasına gönderilecek kontrgaranti veya indirekt garanti mektubu için sözleşme
3. İhracatçının bankasının göndereceği kontrgarantiye/indirekt garantiye istinaden ithalatçının bankasının düzenleyeceği garanti mektubu için ihracatçının bankası ve ithalatçının bankası arasındaki sözleşme
4. İthalatçının bankasının ithalatçı arasındaki -ihracatçının kontrgarantisine karşılık, düzenleyeceği garanti mektubu için – sözleşme.

ICC-Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar (URDG-758) kurallarına göre düzenlenen yukarda detayları verilen süreçteki sözleşmeler birbirinden bağımsızdır. Başka bir deyişle, kontrgarantiye istinaden düzenlenen avans teminat mektubu, ithalatçının bankası ile ithalatçı arasında olup, banka ile direk ithalatçı arasında olup, ithalatçının bankası ve ihracatçının bankası arasındaki kontrgaranti/indirekt ilişkisinden bağımsızdır. Keza ithalatçı tarafından tazmin talebinde bulunulması durumunda varsa garanti mektubunda talep edilen ilave belgeler ekinde, gerekmektedir, ihracatçının yükümlülüklerine yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın ödemenin yapılması gerekmektedir. Garantör'ün bağımsız rolü ICC-Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar (URDG-758) 5. ve 6. Maddelerde, bankaların sadece belgelerle işlem yaptıklarını ve mal, hizmet veya performans ile ilgilenmedilerini açıkça belirtmektedir. Teminat mektupları diğer sözleşmelerden bağımsız olarak ilk yazılı talepte ödeme taahhüdü içeren belgelerdir (Bennett, H. 1994:574).

4. TEMİNAT MEKTUPLARI/TEMİNAT AKREDİTİF TÜRLERİ

Teminat mektupları ve teminat (standby) akreditifleri, ilgili oldukları iş ile ilgili taahhüt ettikleri ödemeler açısından en sık rastlanan teminat mektupları/teminat akreditif türlerinde uluslararası ticaret işlemlerinde en sık karşılaşılan türleri geçici teminat mektubu/teminat akreditifi, kati teminat mektubu/teminat akreditifi, avans teminat mektubu/avans teminat akreditifidir (Bishop, 2004, 76-99). Örneğin ihaleler ile ilgili olarak genellikle geçici, kati, avans ve serbest konulu teminat mektupları düzenlenmektedir.

4.1. Geçici Teminat Mektubu/Geçici Teminat Akreditifi (Bid Bond/Tender Bond Standby)

İhale makamına hitaben, ihaleye girecek olan firmanın bankasının düzenleyeceği geçici teminat mektubunda, ihaleyi kazanıp da sözleşmeyi imzalamaması halinde belli bir yüzdesini ödemeyi taahhüt etmektedir.

4.2. Kesin Teminat Mektubu/Kesin Teminat Akreditifi (Performance Bond/Performance Standby)

Örneğin ihaleyi kazanan firmanın, kazandıktan sonra ihale konusu sözleşmeyi imzaladıktan sonra bu kez imzalanan sözleşme şartlarının yerine getirilmemesi halinde genellikle ihale tutarının belli bir yüzdesi tutarında banka tarafından

düzenlenen teminat mektubu tutarının tazmin talebi halinde ödeneceği taahhüt edilmektedir.

4.3. Avans Ödeme Teminat Mektubu/Avans Ödeme Teminat Akreditifi (Advance Payment Guarantee/Advance Payment/Downpayment Standby)

Yapılan peşin ödemeye karşılık mal/hizmet/sözleşme şartlarına uygun olarak alamaması durumunda bankası tarafından geri ödemenin yapılacağına taahhüt edilmesidir.

4.3.1. Vadeli Mal Bedeli Ödeme Garanti Mektubu/Ticari Teminat Akreditifi (Payment Guarantee/Commercial Standby)

Vadeli ödemek üzere satın alınan mal ve hizmetler için vadede ithalatçının, alıcının, amirin vadede ödeme yapmaması durumunda, bankasının ödeme yapacağını taahhüt eden garanti mektubu/teminat akreditifi türüdür. Ticari teminat (standby) akreditifinin, ticari akreditiften en temel farkı, teminat akreditifinde ticari akreditifte, lehdar akreditif şartlarına uyup, akreditifte şart koşulan uygun belgelerin ibrazı halinde ticari akreditifi açan bankanın ödeme taahhüdünden yararlanırken, ticari teminat (standby) akreditifinde ise tam tersi vadede ithalatçı/alıcının mal veya hizmet bedelini ödememesi halinde bankasının ödemeyi taahhüt etmesidir. Ticari akreditiflerde (commercial letters of credit/commercial documentary credit) işin yapıldığının, şartların yerine getirildiğinin (performance) lehdar tarafından belgelenmesi gerekirken, teminat (standby) akreditiflerinde ise amir/borçlu/ithalatçı tarafından yapılmadığının (non-performance) beyanı üzerine banka ödeme taahhüdünü yerine getirir.

Başka bir deyişle ticari akreditiflerde (commercial letters of credit) lehdarın/ihracatçının malın sevk edildiğini gösteren yükleme belgeleri ile yani ticari akreditif şartlarına uymak ve ticari akreditifte şart koşulan uygun belgelerin akreditifi açan bankaya ibrazı ile ödeme gerçekleşmektedir. Teminat (standby) akreditifinde ise herhangi bir yüklenici, veya mal/hizmet alıcısı yani akreditif amirinin yükümlülüğünü yerine getirmediğini beyan eden lehtarın imzalı beyan yazısı ile ve varsa diğer destekleyici belgelerle ödeme yapılmaktadır.

4.3.2. Kredi Geri Ödeme Garanti Mektubu/Mali Teminat Akreditifi (Loan Security Repayment Guarantee/Financial Standby)

Bankalar tarafından kredi kullanılırken, farklı bir bankadan kredi geri ödeme garanti mektubu/mali teminat akreditifi teminata alınarak kredi kullanırılabilir. Bu durumda kredi vadesinde borçlunun krediyi geri ödememesi halinde, teminata alınan bir başka banka tarafından verilen kredi geri ödeme garanti mektubu için tazmin talebinde bulunularak, kredi kapatılır.

4.3.3. Blokağın Serbest Bırakılması Garanti Mektubu/Teminat Akreditifi (Retention Guarantee/Retention Bond/Retention Standby Letter of Credit)

Genellikle satış/teslim sonrası ürün/mal/hizmet ile ilgili güvence olarak bloke edilen tutarın erken serbest bırakılması için banka tarafından düzenlenen garanti mektubu/teminat (standby) akreditif ile ileri aşamada ödenecek ödemeler ve taahhüt edilenlerin yerine getirilmemesi halinde banka tarafından ödeneceği taahhüt edilmektedir.

4.3.4. Satış/Teslim Sonrası Mal/Hizmet Garantisi (Warranty Guarantee/Warranty Standby Letter of Credit)

İhracatçı/satıcının genellikle satış sonrası ürünün çalışmaması/bozulması vb. ile ilgili ithalatçının/alıcının uğrayacağı zararların banka tarafından tazmin edileceğini taahhüt eden teminat mektubu/teminat (standby) akreditif türüdür.

Diğer/serbest konulu teminat mektupları veya teminat akreditif örnekleri ise herhangi bir taahhüdü garanti etmekle birlikte örneğin eşyalı ev kiralamak isteyen kiracıdan, eşyaların zarar görmesi halinde zararın karşılanacağına dair kiracının bankasından bir garanti mektubu veya teminat akreditifi talep edilebilir.

5. TÜRKİYE'DE TEMİNAT MEKTUPLARI VE TEMİNAT (STANDBY) AKREDİTİFLERİ UYGULAMALARI

Milletlerarası Ticaret Odası'nın URDG 758 sayılı Garantilere İlişkin Bir Örnek Kurallar'a tabi teminat mektuplarının yaygınlaştırılması için ICC Türkiye ve Bankalar Birliği nezdinde girişimde bulunulmasına karşın, aşağıdaki nedenlerle henüz kamu kurum ve kuruluşları standart formatı ile URDG 758 sayılı yayın eki teminat mektupları örnekleri arasındaki farklılıklar nedeniyle henüz kullanılmamaktadır.

ICC'nin, Garantilere İlişkin Bir Örnek Kurallar (URDG 758) dizisi, Dünya Bankası, Uluslararası Danışman Mühendisler Odası, Afrika İş Yasası Standardizasyon Örgütü, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Kuralları Komisyonu (UNCITRAL) ve Bankalar Ticaret ve Finansman Hizmetleri Birliği (Bankers Association for Finance and Trade-BAFT) ve Uluslararası Finansal Hizmetler Birliği (International Financial Services Association-IFSA) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından kabul görmesine karşın (Deutsche Bank, 2010), henüz ülkemizde URDG 758 sayılı yayın eki standart metinler ile kamu kurum ve kuruluşlarının standart metinleri ile bire bir aynı değildir.

Bu konuda çekinceler, teminat mektuplarının, garanti sözleşmesi niteliğini kaybetmesi, riskin gerçekleşme şartı aranmaksızın, tazmin talebinde bulunabileceği ve en önemlisi URDG 15 (a) maddesinde verilen tazmin talebi halinde 'yükümlülüğün hangi bakımlardan ihlal edildiğine' dair beyan gerekliliğinin, söz konusu beyanın verilmemesi halinde ödeme yapılamayacağından, geç tazmin/ödeme sorunları yaşanabileceği nedeniyle, URDG'ye tabi düzenlenecek mektuplarda dahi 15(a) maddesinin hariç tutulması gerektiği düşünülmektedir. Teminat (standby) akreditifleri gibi teminat mektuplarında da tazmin talebi belgeler üzerinden yapılmaktadır.

Teminat mektupları ve/veya teminat (standby) akreditifleri uygulamalarında da en temel risklerden birisi belge riskidir (Meral, 2018:). ICC'nin uluslararası kurallarına tabi işlemlerin yapılması, uluslararası ticarete riskin azaltılması için çok önemlidir. Uluslararası ticarete ihracatın yüzde 15'i veya 2,5 trilyon dolarlık ihracat akreditifler ve vesaik mukabili olarak yapılmaktadır (Niepmann, Schmidt-Eisenlohr, T., 2017:111). Akreditif kuralları uygulamadan doğarak, ticaret kuralı haline gelmiştir. Uluslararası bankaların amir ve lehdarların yer aldığı tüm tarafları koruyan bir güvenilir belgelere dayalı bir yöntemdir (Barnes, 1996:223). Belge riski akreditiflerde olduğu gibi teminat mektupları kapsamında, teminat mektupları şartlarına uygun bir tazmin talebi nedeniyle tüm taraflar için çok önemlidir.

ICC, Garantilere İlişkin Bir Örnek Kurallar (URDG 758)'ının kontrgarantilere de eşit biçimde uygulanacağını belirtmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Garanti mektubu düzenlenmesi söz konusu olduğunda, hem ICC'nin 758 sayılı Yayını konusu Garantilere ilişkin Birörnek Kurallar (URDG 758)'na tabi hem de ICC'nin teminat akreditiflerine (Standby Letter of Credit) ilişkin mevcut ISP98 (ICC Yayın No.590) kurallarına teminat (standby) akreditif olarak düzenlenebilmektedir. Sonuç olarak, her ikisi de, ICC kurallarına tabi olarak, teminat akreditifi formatında veya teminat mektubu formatında düzenlenebilir. Her ikisinde de yazılı tazmin talebinin ibrazı karşılığında lehtara ödemeyi taahhüt eden, belgelere dayalı bir işlemdir. Başka bir deyişle taraflar arasındaki diğer sözleşmeden bağımsız olup, ilk yazılı talepte ödeme taahhüt edilmektedir.

Yaygın inanın aksine, teminat (standby) akreditifleri ve teminat mektupları birbirlerinden çok farklı değildir. Her ikisi de bağımsız, ödeme taahhütünde bulunan, belgelere dayalı ve önceliklidir (Goode, R., 1995:730). Bu nedenle, teminat mektubu veya teminat (standby) akreditifinin düzenlenmesinde talep edilen belgeler çok önemli olup, örneğin vadeli ödemeli bir alım/satım işleminde vadede ödeme yapılmaması halinde bankanın ihracatçıya ilk yazılı tazmin talebinde ödemeyi taahhüt etmesi gereken bir işlemde ithalatçının yazılı tazmin talebi ekinde malların gönderildiğine dair yükleme belgesinin (konişmento) ve fatura fotokopisinin eklenmesini talep etmesi haksız bir tazmin talebine engel olabilecektir.

Ayrıca, bu çalışma sonucunda, özellikle kamuda kullanılan standart mektup metinlerinin henüz Garantilere ilişkin Birörnek Kurallar (URDG 758) kurallarına uygun standart mektuplar olmadığı için yaygın kullanılmadığı görülmektedir. ICC'nin uluslararası düzeyde kabul gören ülkemizde de kabul edilen incoterms, akreditif, vesaik mukabili vb. kuralları gibi, garantiler ile ilgili kurallara tabi standart mektupların kamu da kullanılabilmesi için tarafların çaba göstermesi gerekmektedir.

Bir başka konuda, yasalarımızda sadece BK. 110. Maddesi ile ‘Başkasının fiilini taahhüt’ niteliğinde olarak tanımlanan teminat mektupları ile ilgili olarak, tüm dünyada genel kabul gören, ICC kurallarına tabi garantilerin düzenlenmesinde, yasadaki eksikliği de göz önünde tutarak,

Düzenlenen mektup kuralları ile URDG 758’in çelişen kuralları olması durumunda, düzenlenen mektup kurallarının geçerli olacağına dair aşağıdaki notun eklenmesinin,

“Your demand/s for payment will be made as per present guarantee conditions, any provisions of URDG 758 containing different conditions in this respect shall not be applied.”

15(a) maddesinde belirtilen tazmin talebi halinde ‘yükümlülüğün hangi bakımlardan ihlal edildiğine’ dair beyan gerekliliğinin de çıkarılabileceği veya hariç tutularak, Garantilere ilişkin Birörnek Kurallar (URDG 758) tabi garanti düzenlenebileceği göz önünde tutulmalıdır.

ICC uluslararası kurallarına uygun yapılan işlemler, uluslararası standart kuralların uygulanması ile farklı ülkeler arasındaki uluslararası ticaret ile ilgili karşılıklı yanlış anlamaları önleyecek, anlaşmazlık halinde daha kolay çözümlenebilecek, uluslararası ticareti arttıracaktır. Uluslararası ticaret risklerini de azaltacağından tarafların uluslararası kuralları gözeterek tüm süreci yönetmeleri tüm tarafların yararına olacaktır.

KAYNAKÇA

Barnes, J.G., (1996), Internationalization of Revised UCC Article 5--Letters of Credit, 16 Nw. J. Int'l L. & Bus. 215.

Bennett, HN., (1994), “Performance bonds and the principle of autonomy”, *Journal of Business Law* 574

Bishop, E. (2004). *Finance of international trade*. Butterworth-Heinemann.

Deutsche Bank, Understanding the URDG 758, [15.01.2019]
https://www.fpsc.com/DB/TreasuryPulse/PDF/Fall10_article4.pdf

Goode, R., (1995). Abstract Payment Undertakings and the Rules of the International Chamber of Commerce, 39 St. Louis U. L.J. 725.

ICC Publication No. 590, (1999), International Standby Practices-ISP 98.

ICC Publication No. 600, (2007), *Uniform Customs and Practice for Documentary Credits*.

ICC Publication No. 758, (2010), *ICC Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG) Including Model Forms*.

International Chamber of Commerce (1999) ISP98 International Standby Practices — ISP98 ICC Pub. No. 590E

International Chamber of Commerce (2006) ICC Publication No. 600E, *Uniform Customs and Practice for Documentary Credits - UCP 600*.

International Chamber of Commerce (2010) ICC Pub. No. 715E, *Incoterms 2010*.

International Chamber of Commerce, (1996), *ICC Uniform Rules for Collections* — URC ICC Pub. No. 522 E.

Meral, Y., (2018), *Documentary Risk in International Trade*. Dincer, H., Yüksel, S., (edt.), In *Strategic Design and Innovative Thinking in Business Operations* (pp. 413-431). Springer, Cham.

Niepmann, F., & Schmidt-Eisenlohr, T. (2017). International trade, risk and the role of banks. *Journal of International Economics*, 107, 111-126.

O'Donovan, J. and Phillips, J.C., (2003), *The Modern Contract of Guarantee* English ed (2003) at 525

The United Nations Commission on International Trade Law, *International Standby Practices (ISP98)*, (2000), Report of the Secretary-General, p. 579. [15.01.2019] www.uncitral.org/pdf/english/texts_endorsed/ISP98_e.pdf.

UCP600: An Analytical Commentary (IIBLP); *Official Commentary on the International Standby Practices* (IIBLP), Professor Goode et al, *The Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG 758)* (ICC Publishing).